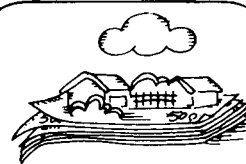

כלכלה ומחשק

כירסום הריווחיות בתשל"ח

בחודשים האחרונים התקיימו באזורים אחדים כנסי בוקרים ובהם סוכמו פעילויות הענף, הכלכליות והמקצועיות, לשנת תשל"ח. התמונה המצטיירת בכל אחד מהאזורים היא דומה למדי: שנת תשל"ח הצטיינה בירידה תלולה של ריווחיות ענף הרפת, למרות הישגים נכבדים בצד המקצועי.

להלן עיקר הדו"ח מאת א. הרניק, י. עשת וד. נוה, שהוכן באזור הגליל המערבי ופורסם על ידי לשכת ההדרכה של ש.ה.מ.

העורך

סיכום מקצועי

כללי

גבוהה ובינונית;

בסך הכל היו ברפת בתשל"ח 70 פרות יותר מאשר בתשל"ז, בכל 18 המשקים שבאזור. בסקר זה נסקרו מתוך 18 המשקים, רק 16.

תנובת החלב בכל 18 המשקים ירדה ב-100 ליטר מ-7,602 לי-7,502.

ב-16 משקים שנסקרו ירדה תנובת החלב ב-87 ליטר - מ-7,602 לי-7,515.

אחוז השומן נשאר, כמו בתשל"ז, 3.26. השנה הופעלו ברוב המשקים עגלות מערבולות ומרכזי מזון, בצורה פחות או יותר טובה.

את הירידה בתנובת החלב אפשר ליחס להתחלת השימוש בעגלות המערבולות, הסתגלות הפרות והעובדים לשיטה החדשה, וכן בעיקר כתוצאה מדיוק יתר בהזנה. על-ידי כך לא נגרמו העברות גדולות במזון.

המשקים שבסיכום מתחלקים ל-3 קבוצות עיקריות:

מזון מרוכז

א. 5 משקים בתנובה מעל 8,000 ליטר לחולבת בעלי נצילות מזון טובה וריווחיותם

המזון המרוכז נשאר המרכיב העיקרי במנה, והוא מהווה כ-64% מהמנה (63-73). לעומת

הזנת פרות

כאמור פעלה ברוב המשקים עגלה מערבולת שוקלת, מרכיב אשר תרם לדיוק בהזנה והיה אמור להוזיל את ההזנה על ידי שימוש במזונות לא קונבנציונליים זולים. זה התבטא יפה בגידול העגלות אבל פחות בהזנת הפרות.

התחמיצים הוכיחו את עצמם כמזון זול הטוב להזנת בקר, וכדאי שכל המשקים ישתמשו בו.

ירק ותחמיצים מהמשק

השתמשו ב-15% בממוצע במנה זה מהווה עליה לעומת תשל"ז. השנה ירד מספר המשתמשים בעשב רדוס וקיימת נטיה חיובית לשימוש מוגבר בתחמיצים (תירס, וחיטה).

מדדים בהזנת הפרות

מקסימום	מינימום	ממוצע	
19.19	14.4	15.76	יח"מ ליום
0.84	0.71	0.78	יח"מ לליטר חלב
18.36	15.22	17.18	חומר יבש ליום
			אנרגיה מטבולית
52.2	40.83	46.52	ליום
			אנרגיה מטבולית
2.49	1.99	2.26	לליטר
30.89	20.99	26.36	גרם חלבון ליום
124.1	83.15	104.6	גרם חלבון לליטר
17.4	12.5	14.3	% תאית במנה

ברוב המשקים היתה רמת האנרגיה במנות בהתאם לנומרות. רמת החלבון היתה קרובה לנומרות. יש משקים שרמת החלבון בהם היתה גבוהה. נראה שניתן להשיג תנובות גבוהות גם עם רמת חלבון נורמטיבית. ביח"מ ליום חל צימצום לעומת תשל"ז – שוב ניתן ליחס זאת לעגלה המערבלת-שוקלת. בנצילות מזון חל שיפור. וגם זאת ניתן ליחס לאותה סיבה.

רמת האנרגיה עלתה, וזה מתוך חישובי אנרגיה באנרגיה נטו ובהתאם להמלצות N.R.C. 1978.

הזנת העגלות

בהזנת העגלות ישנה התקדמות. מחיר גידול עגלה במשק התאזן עם מחירי הייצוא. שלוחת העגלות ריווחית יותר מאשר בשנים קודמות. גם כאן העגלה המערבלת-שוקלת תרמה הרבה ויותר מאשר בשלוחת הפרות, עקב האפשרויות

תשל"ז, אשר בה היווה מרכיב המזון המרוכז כ-75% מהמנה.

במזון המרוכז נכללו השנה גרעיני סורגום מטופלים, תירס גרוס, סובין וכוספה.

מי גבינה

6 משקים משתמשים במי גבינה, חומר אשר מחיל את הזנת הפרות ולפי הנראה אינו פוגע בתנובת השומן.

קליפות הדר

המשקים משתמשים ב-2% קליפות הדר במנה. הקליפות מחולקות על ידי אירגון אזורי אשר בנה השנה צורת חלוקה שונה, לפיה מקבלים מספר משקים קליפות באופן רצוף בתחילת העונה ושאר המשקים לאחר מכן. על ידי כך נהנו מספר משקים משימוש רצוף בקליפות (מספר משקים זה יוחלף מדי שנה). גם השנה הקליפות זולות וכדאי להשתמש בהם.

קליפות עגבניות

היו בשימוש בקיץ בכמויות קטנות. הבעיה העיקרית בשימוש בהם הוא % ח"י נמוך.

שחת וכופתיות אספסת

מספר מצומצם של משקים משתמש בכופתיות אספסת. בשחת השתמשו המשקים ב-7.0% בממוצע (3.0–12.5). לעומת תשל"ז עלה מעט השימוש בשחת אל אף היותה שחת קנויה ומחירה יקר.

קש וקליפות כותנה

האיזור מבורך בכמויות גדולות של קליפות כותנה ולכן השתמשו בהן ובקש למאכל בשיעור של 5.0% (1.0–10.0). שיעור הקש נמוך.

תחמיצי זבל עופות

השנה סבל האיזור ממחלת הבוטוליסם. למרות העובדה שמקורה לא היה בתחמיץ זבל העופות, היו היסוסים להשתמש בחומר. השתמשו בחומר להזנת פרות נמוכות ויבשות. 8 משקים בשיעור של 1.0% במנה.

לשאוף להקטנת מספר הפרות היוצאות בגלל חוסר התעברות (השנה 19%), ולעבוד יותר על טיפוח עדר בעל פוטנציאל טוב.

ניהול: יש צורך להקדיש תשומת לב לנעשה ברפת על ידי רישום מדויק של הנעשה, זאת כדי להמנע מהפתעות בסוף השנה, וכן כדי שתהיה אפשרות להגיב על כל שינוי במחירי תשומה ותפוקה בזמן ולא באחור.

ייצור חלב

השנה היתה שנה קשה בענף החלב. מתחילת השנה עד אפריל 1978 היו מכסות חלב ולא התאמצנו להגיע לתנובות גבוהות. במשך השנה התשומות התיקרו לעתים קרובות, ואילו מחיר החלב לא הדביק את ההתיקרויות. השנה השתמשו מספר משקים במזונות לא קונבנציונליים לפרות, כאשר המגמה היתה להחליף מזונות יקרים בזולים יותר.

השנה נכנסו במשקים לעבודה העגלות המערבלות. למדנו איך להפעיל אותן. יתכן שמשקים עברו לשימוש במנה שלמה בלי להרגיל את הפרות. בשנה הנוכחית נראה שהמשקים משתלטים יפה על תיפעול העגלה ומשיגים תנובות גבוהות. ממשק ההזנה משתפר לאט כל שנה וגדלה המודעות לנושא. נערכות שקילות מזון, בדיקות מזון ותיכנון הזנה בעזרת המחשב. ישנה תחושה שאנחנו עוסקים הרבה בתוכניות הזנה ומקדישים פחות מדי תשומת לב לחליבה. אנו מניחים שהשנה, בעקבות התקנות החדשות נשים יותר לב לנושא.

שנפתחו ועקב שימוש במזונות שוליים. 14 משקים השתמשו להזנת העגלות בתחמיץ זבל עופות בשיעור של 2% - 22% במנה. הרבה משקים השתמשו בשאריות ירקות ובכמויות גדולות של קליפות כותנה, 11% - 48% במנה. במשקים בהם יש מי גבינה, הם נוצלו לגידול העגלות בשיעור של 10% - 37%.

כמויות תחליף החלב לגידול העגלות עדיין די גבוהות במשקים מסוימים, ויש לשאוף לשימוש בלא יותר מ-25 ק"ג תחליף חלב לגידול ולד אחד.

ביח"מ ירד מספר היחידות מ-5.13 ליום ל-4.97. בשאר המדדים לא השתנה דבר לעומת תשל"ז.

ממשק בענף

הממשק ברפת מהווה מרכיב חשוב בהכנסה לפרה פרט למזון, בפרט השנה, כאשר ההוצאות למזון התיקרו בצורה קיצונית.

ביציאת פרות היתה בתשל"ח עליה ב-0.9% כאשר המגמה צריכה להיות הפוכה.

יציאת פרות בגלל דלקות עטין מהווה עדיין בעיה קשה (19%), חה נושא שיש לטפל בו ולשים אליו לב.

בתמותת יונקים בהמלטה היתה ירידה לא משמעותית (0.2%) ובתמותת יונקים עד גיל של חודשיים היתה ירידה ב-2%.

בהתעברות פרות חל שיפור מה. 1.14 המלטות לפרה לעומת 1.10 בתשל"ז. יש כאן נטיה לשיפור מסוים בממשק הפוריות. יש

סיכום כלכלי

(1) תפוקה

א. מחיר החלב: במחיר החלב המשווק חלו עליות מראשית השנה עד לסופה. לכן התפלגות ייצור החלב השפיעה בצורה ניכרת על המחיר התוצאתי במשק. בנוסף לכך אחוז השומן ונקיון החלב שונים מאוד בין המשקים (אחוז שומן 3.08 - 3.44) ומתבטאים בכ-5 אג' לליטר ועד 100.000 ל"י בין הרפתות.

בשנת תשל"ח חלה הרעה ניכרת ביחסי הסחר של ענף הרפת. מחיר החלב עלה בכ-30%. אמנם בזמן שמחיר המזון עלה בכ-38%, היתה עליה במחירי בשר הפרות של כ-40%, כן של בשר העגלות והעגלים, אולם כל אלה מהווים רק כ-14% מכלל התפוקה באיזור. מחיר התפוקה המשוקלל לפרה עלה, איפוא, בכ-30.5% - היינו הרעה של 7.5% ביחסי הסחר.

סה"כ ההוצאות פרט למזון לפרה + נילווים, עלה מ-2,694 ל"י בתשל"ז ל-4,115 ל"י, עליה של 53% (כולל קש לריפוד). משקל הוצאות אלו עלה מ-16% ל-19% מכלל ההוצאות המשתנות (לא כולל עבודה).

3. ריווחיות

תרומה א' לפרה + נילווים במחירים שוטפים הסתכמה ב-7,218 ל"י לעומת 6,435 ל"י בתשל"ז. תוספת של 12% – זאת בזמן שמדד יוקר המחיה עלה בכ-48%. בניכוי מדד יוקר מחיר תרומה א' מסתכמת ב-4,857 ל"י לפרה היינו ירידה ריאלית של 25% לעומת תשל"ז.

נוקף מחיר יום עבודה של 330 ל"י וחושבה תרומה ב'°.

תרומה ב' לפרה במחירים שוטפים מסתכמת ב-3,812 ל"י לעומת 4,030 ל"י ואילו בניכוי מדד יוקר המחיה תרומה ב' הינה 2,565 ל"י – היינו ירידה של 34% ביתרה להון וכלליות לעומת אשתקד (ממוצע). ההפרשיות בין המשקים גדלה השנה. אם לפני שנה התחום בתרומה א' לפרה היה בין 4,000 ל-10,100 ל"י, הרי השנה התחום הוא בין 2,800 ל"י ל-11,800 ל"י, יחס של 1:4.2.

יש לקוות שיחול שינוי לטובה במחירי התפוקה, באופן שהענף יחזור לרמת הריווחיות של השנים הקודמות. הדבר אמור במיוחד לגבי מחירי הבשר.

* תרומה א': הכנסות פחות הוצאות משתנות, לא כולל הוצאות עבודה
 ** תרומה ב': הכנסות פחות הוצאות משתנות, כולל עבודה (לפי 330 ל"י), לא כולל החזר הון למבנים וציוד והוצאות כלליות

ב. מחיר פרה יוצאת: הגורם העיקרי להבדלים בין המשקים (מלבד מועד המכירה) הוא באחוז שחיטת דחק. תחום המחירים הוא בין 8,150 ל"י לכ-6,400 ל"י – הפרש של 1,750 ל"י. כמו אשתקד, נראה, שבדרך כלל משקים עם מחיר חלב גבוה גם קיבלו מחיר גבוה יחסית עבור הפרה.

2. תשומה

א. מזון: מחיר המזון עלה מ-1.68 ל"י ל-2.32 ליחידת מזון. מקדם המזון לליטר חלב ירד מ-0.80 יח"מ ל-0.78 (בממוצע), שיפור של כ-3%.

מחיר יח"מ לפרה היה 2.39 ל"י בזמן שמחיר יח"מ לעגלה היה 1.93 ל"י – הפרש של 0.46 אג' (בממוצע).

יש מספר משקים שמחיר המזון לעגלה היה דומה למחיר המזון לפרה. יש צורך לחפש דרכים להחיל את ההוצאות למזון בעיקר לעגלות ולעגלים, ע"י מניעת פחת, הקפדה על כמויות ושימוש במנות זולות.

ג. הוצאות פרט למזון: בכל הסעיפים חלה התיקרות רבה בשנת תשל"ח: השינוי באחוזים לעומת תשל"ז:°

מיס	59.0
חומרי הדברה	49.7
חשמל	68.4
טרקטורים	75.4
מכונות חקלאיות	53.6
חלקי חילוף	59.0
שרותים וטרינאריים	38.5

* המקור: המרכז החקלאי – ינואר 1979

לפינה בספרייתך

האם הנך רוצה לשמור את חוברות "משק הבקר והחלב"? אנו נטפל בכריכתן. קרא את החוברת הזאת ושלח את 10 החוברות האחרונות (151 – 160) למערכת עד ל-15.8.79.
מערכת "משק הבקר והחלב"

הבוקר!

זבל בקר המכיל בתוכו שיירים של הניילון מחבילות הקש גורם נזקים כבדים לענף הכותנה. מנע את הנזק על ידי השמדת החבלים!